

LICG HUISDIERENBIJSLUITER

DE HANDLEIDING VOOR HET HOUDEN VAN HUISDIEREN

Serie zoogdieren

Rat

Rattus norvegicus

Ratten zijn sociale, slimme knaagdieren die erg tam kunnen worden. Een goed aan mensen gewende rat zal graag bij u zitten en niet snel bijten. Huisvest ratten altijd met soortgenoten, want het zijn groepsdieren die onderlinge interactie nodig hebben. Denk er wel aan dat ze zich snel kunnen voorplanten. Ratten houden van aandacht en zijn nieuwsgierig, geef ze daarom genoeg te doen.

Kies het juiste dier voor uw situatie: lees vóór het kopen eerst of de rat het huisdier is dat u zoekt.

Algemeen

Ratten zijn knaagdieren die behoren tot de familie van de muisachtigen. Onze tamme rat is de gedomesticeerde vorm van de wilde bruine rat. Ratten zijn intelligent: u kunt ze bijvoorbeeld zindelijk maken en leren om op uw schouder te zitten. In het algemeen zijn ratten vriendelijke dieren die de verzorger niet bijten.

Ratten worden gemiddeld tussen 21 en 29 centimeter lang; hun staart is tussen 15 en 23 centimeter lang. Mannetjes wegen in het algemeen 350 tot 600 gram, vrouwtjes ongeveer 250 tot 400 gram. Ratten worden meestal ongeveer twee jaar oud. Vrouwtjes leven gemiddeld wat langer dan mannetjes.

Verschillende varianten

Er zijn verschillende variëteiten tamme ratten gefokt. Zo is er een groot aantal kleurvarianten, bijvoorbeeld agouti (wildkleur bruin), albino (volledig wit) en beige (effen beige). Ook zijn er allerlei tekeningen, zoals bont (een gekleurde kop met een witte bles en een lijf met vlekken), japanner (wit met een gekleurde kop en schouders en een aalstreep over de rug) of berken (gekleurd op kop en lijf, maar met witte buik, voeten en staart). Sommige ratten hebben grote, laagafstaande oren (dumbo), andere ratten zijn haarloos (naakt) of hebben juist krulhaar (rex).

Van nature

Ratten komen van oorsprong uit Oost-Azië, maar hebben zich in de loop van de tijd over bijna de hele wereld verspreid. Ze wonen graag in een vochtige, niet te warme omgeving in de buurt van mensen. Ratten zijn vooral enkele uren na zonsondergang en enkele uren voor zonsopgang actief en kunnen 's nachts wel vier kilometer afleggen. In gevangenschap kunnen ratten ook overdag actief zijn. Ze leven van nature in kleine groepen, die bestaan uit een dominant mannetje, een harem vrouwtjes en enkele ondergeschikte mannetjes. Het zijn alleseters, die niet erg kieskeurig zijn.

Huisvesting

Ratten zijn sociale dieren die gewend zijn in groepjes te leven. Ze slapen en spelen samen en poetsen elkaar. Samen voelen ze zich veiliger en zijn ze beter bestand tegen stress. Als huisdier zou u de rat daarom altijd met tenminste één, maar liefst enkele soortgenoten moeten huisvesten, anders krijgt het dier last van stress en kan hij afwijkend gedrag ontwikkelen. Zorg er wel voor dat de dieren voldoende ruimte hebben zodat ze elkaar ook uit de weg kunnen gaan.

Mannetjesratten zijn vaak wat rustiger en knuffeliger van karakter dan vrouwtjesratten, vrouwtjesratten zijn drukker en ondernemender en blijven daardoor minder op schoot zitten. Mannetjes laten vaker kleine druppeltjes urine achter om hun territorium te markeren. Vrouwtjesratten blijven kleiner dan mannetjes.

Zowel groepen van alleen mannen als van alleen vrouwen gaan in het algemeen prima, zeker als ze van jongs af aan bij elkaar zijn. Als de ratjes volwassen worden, kan er zowel tussen mannetjes als tussen vrouwtjes soms wat ruzie om de rangorde zijn, die doorgaans niet ernstig is. Bij mannetjes kan het wel eens voorkomen dat één van de dieren erg dominant is en dat er heviger gevochten wordt of dat hij de anderen blijft lastig vallen. In dat geval kan castratie vaak helpen. Gaat hij na castratie nog niet goed samen met andere mannen, dan kan hij beter met een of meer vrouwtjes gehuisvest worden. Verwonden de dieren elkaar, dan is het nodig ze uit elkaar te halen.

Uw dierenarts kan meer informatie geven over de mogelijkheden van castratie bij zowel mannetjes- als vrouwtjesratten.

Zet geen ongecastreerde mannetjes en vrouwtjes bij elkaar: de kans is dan groot dat het vrouwtje al snel zwanger wordt.

Zet nooit zomaar volwassen ratten die elkaar niet kennen bij elkaar, want dat kan leiden tot gevechten. Wilt u volwassen dieren samen zetten, dan moet u dit stap voor stap aanpakken en de dieren goed in de gaten houden tijdens de eerste periode dat ze samen zitten. Het is daarom aan te raden de groepssamenstelling niet te wijzigen tenzij het niet anders kan, bijvoorbeeld als een rat in zijn eentje overblijft.

Ratten zijn ondernemende dieren, die van spelen en klimmen houden. Koop daarom een kooi van ten minste 100 x 50 x 70 centimeter (lengte x breedte x hoogte) voor twee ratten. Natuurlijk geldt: hoe groter, hoe beter. Een hogere kooi met verdiepingen zodat de ratten kunnen klimmen en verkennen is ideaal. Hoe groot de kooi precies moet zijn, hangt af van het aantal ratten dat in de kooi gehuisvest zal gaan worden; reken voor elke rat op extra 20% meer grondoppervlakte.

De kooi bestaat bij voorkeur uit een onderbak met daarop een bovenkant van tralies, zodat er geen urineluchtjes kunnen blijven hangen. Let er op dat de tralies knaagbestendig zijn. Horizontale tralies zijn het beste omdat de ratten dit kunnen gebruiken om tegenop te klimmen. Pas wel op dat er geen pootjes door de tralies kunnen glijden zodat de rat beklemd komt te zitten.

De luchtwegen van ratten zijn gevoelig. Een kooi met hoge plastic wanden is daarom ongeschikt, de urinedampen kunnen dan niet weg en tasten de luchtwegen aan. Ook bij de keuze van een bodembedekking moet u hiermee rekening houden: deze moet stofvrij zijn en mag geen schadelijke dampen afgeven. Geschikt zijn bijvoorbeeld papier, fijne beukensnippers of bodembedekkers op basis van schoon karton, maïs of hennep. Zaagsel is ongeschikt voor ratten. Gebruik geen materiaal dat gemaakt is van naaldhout, er zijn aanwijzingen dat dit op termijn ongezond kan zijn voor de ratten.

Ratten hebben een afwisselend verblijf nodig waarin veel te doen is, zodat ze zich niet gaan vervelen. Ze kunnen zich prima vermaken met bijvoorbeeld zitplankjes, takken, (doosjes) papieren tissues, lege wc-rolletjes, klimtouwen, trapjes, buizen en schone glazen potten. Door het speelgoed regelmatig te wisselen, kan de rat zijn kooi opnieuw 'ontdekken'. Zorg wel dat alles goed vast staat en dat zware voorwerpen niet kunnen omvallen of wegschuiven, ook als de rat er onder gaat graven. Zet ze dus op de bodem van het verblijf.

Zorg voor meerdere slaaphuisjes, minimaal eentje meer dan het aantal dieren, waarin de dieren zich kunnen terugtrekken. Er moet ook nestmateriaal aanwezig zijn, zoals tissues en papier. Geef geen synthetische of katoenen 'hamsterwatten' of stoffen waar draden af komen waar de poten en staart in verstrikt kunnen raken.

Een looprad is mogelijk, maar dit moet dan wel een fors exemplaar zijn omdat de rat er met een rechte rug en zonder te veel omhoog te moeten kijken in moet kunnen lopen. Bovendien moet één zijde dicht zijn, moet het loopvlak gesloten zijn, moet de standaard aan de dichte kant bevestigd zijn en mogen er geen spaken en spijlen zijn omdat de poten of staart daartussen kunnen komen.

U kunt een wc-bakje neerzetten; door hier steeds de keutels in te doen, kunt u de ratten leren zindelijk te zijn.

Plaats de kooi niet op de tocht om ademhalingsziekten te voorkomen. Zet de kooi ook niet direct in de zon of naast de verwarming, dat wordt al snel te heet. Houd de kooi op kamertemperatuur. Ratten hebben goede oren en kunnen ook ultrasone geluiden horen. Zet het verblijf dus niet naast de televisie, luidsprekerboxen of apparaten die ultrasoon geluid voortbrengen.

Verzorgen en hanteren

Ratten vinden het vaak leuk om te worden opgepakt als ze hieraan gewend zijn. Tamme ratten kruipen vaak spontaan op de hand van hun verzorger. U kunt een rat ook oppakken door voorzichtig uw hand onder zijn buik te schuiven. Pak een rat nooit bij zijn staart, want dan kan de huid van de staart opstropen en de staart kan ook breken. U kunt hem wel bij zijn staartbasis oppakken. Ratten vinden dat echter niet zo fijn. Zorg dat de rat niet kan vallen.

Ratten zijn nieuwsgierige dieren en vinden het leuk om ook de omgeving buiten de kooi te verkennen. Maar pas op met bijvoorbeeld losliggende kabels: ratten zijn knaagdieren. Houd er rekening mee dat zij erg goed klimmen en in kleine hoekjes passen, werk elektriciteitskabels daarom veilig weg in kabelgoten. Zorg ook dat er geen giftige planten of andere gevaarlijke voorwerpen zijn in de ruimte waar de ratten mogen lopen.

Zorg dat de ratten genoeg te doen hebben door speelgoed aan te bieden en dat regelmatig te wisselen. Ook kunt u het voer op zo'n manier geven dat de dieren er zelf naar op zoek moeten of er moeite voor moeten doen. Geef bijvoorbeeld voerpuzzels, verstop brokjes of hang stukjes groente aan een touw op.

Haal voedselresten die kunnen bederven dagelijks uit de kooi. Zijn uw ratten zindelijk, vervang dan dagelijks de inhoud van het wc-bakje. Maak de kooi regelmatig schoon; gebruik hiervoor eventueel een niet-geurende zeep, bijvoorbeeld groene zeep. Vergeet daarbij de voerbak niet. Ververs het drinkwater elke dag. Bij gebruik van een waterfles is het essentieel dat ook de tuit van de fles schoongemaakt wordt.

Ratten kunnen het Seoulvirus bij zich dragen. Ratten worden daar zelf niet ziek van, maar kunnen mensen besmetten die wel ziek kunnen worden. Het is dus een zoönose: een ziekte die van dier op mens kan overgaan. Het leidt bij mensen tot griepachtige verschijnselen, maar soms ook tot nierproblemen. Het Seoulvirus verspreidt zich via urine, keutels en speeksel van de rat. Werk daarom hygiënisch en was altijd uw handen met zeep wanneer u contact met uw ratten of het rattenverblijf hebt gehad. Bij het verschonen van de kooi of het leegschudden van het wc-bakje kan het verstandig zijn om de bodembedekking eerst even nat te spuiten zodat er geen stof van gedroogde ontlasting kan opstuiven. Maak eventuele bijt- of krabwondjes goed schoon met water en desinfecteer daarna met jodium. Meer informatie over het Seoulvirus vindt u bij het RIVM.

Voeding

In de dierenspecialzaak is speciaal voer te koop voor ratten. Dit is ander voer dan knaagdiervoer. Dit laatste is ongeschikt omdat er te weinig dierlijke eiwitten in zitten. Ratten zijn van nature alleseters. Als extraatje op dit basisvoer zijn er dan ook vele mogelijkheden. U kunt ze groente (geen sla of dichte koolsoorten, boerenkool of bloemkool mag wel) en fruit geven. Eén keer in de week kunt u ze een hardgekookt ei geven. Ook kleine beetjes ongezoete ontbijtgranen, aardappel, gekookte rijst of pasta en oud brood vinden ratten lekker. Maar let op: ratten worden gemakkelijk dik, dus beperk deze extraatjes. Weeg de ratten regelmatig zodat u weet of ze niet te dik worden. Geef ratten geen gekruid, vet, gezoet of gezouten voedsel en geen melkproducten. Het voer kunt u in een bakje doen. Zorg er daarnaast voor dat er voldoende water is. Water kunt u in een drinkflesje aanbieden.

Ratten knagen graag. Geef ze knaagmateriaal om in die behoefte te voorzien, zoals takken van wilg, hazelaar, berk of fruitbomen. Geef geen knaagsteen, want dan kunnen ze een teveel aan mineralen binnenkrijgen.

Voortplanting

Het verschil tussen mannetjes en vrouwtjes is bij volwassen ratten goed te zien. De mannetjes hebben een duidelijke balzak. In tegenstelling tot vrouwtjes hebben mannetjes geen tepels.

Jonge ratten (ook wel rittens genoemd) worden na een draagtijd van 21 tot 23 dagen geboren. Verstoor het vrouwtje niet rondom de geboorte en laat haar en de jongen de eerste twee weken zoveel mogelijk met rust. Raak pasgeboren jongen niet aan want als ze naar uw handen ruiken kan de moeder ze verstoten. Wilt u het nest voorzichtig controleren, draag dan een handschoen om geuroverdracht tegen te gaan.

De jongen zijn bij de geboorte nog kaal en blind. Vanaf de achtste dag krijgen ze beharing. Na twee weken gaan hun oogjes open. Op een leeftijd van drie weken beginnen de rittens zelfstandiger te eten, maar ze worden gezoogd tot ze ongeveer vier à vijf weken oud zijn. Vanaf deze leeftijd kunnen de jongen gespeend worden.

Het is zaak om de mannetjes in ieder geval uit het nest te halen: ze kunnen dan geslachtsrijp zijn en de moeder opnieuw bevruchten. Vrouwtjes zijn ongeveer met vijf à zes weken geslachtsrijp, maar iets eerder komt ook voor. Daarom kunt u het beste vanaf zo'n vier en een halve week ook de vrouwelijke jongen apart van mannelijke ratten huisvesten. Fok niet als u nog geen bestemming heeft voor de jongen. Mannetjesratten kunnen gecastreerd worden om ongewenste nestjes te voorkomen.

Vanaf het moment dat de jongen actief het nest verlaten en de omgeving gaan onderzoeken, zo rond twee weken na de geboorte, kunt u beginnen met het socialiseren van ratten door de rittens voorzichtig in uw handen te nemen. Daardoor wennen ratten aan de geur van mensen en aan het opgepakt worden. Als ze zelfstandig gaan eten kunt u ze af en toe iets uit de hand voeren.

Ziekten en aandoeningen

Bij de rat ontwikkelen de meeste ziekten zich geleidelijk. Een gedragsverandering kan wijzen op ziekte. Ook verlies van gewicht, een opgezette vacht, niezen, snotteren en minder activiteit duiden op een aandoening. De meest voorkomende aandoeningen bij ratten zijn ademhalingsziekten, gezwellen van de melkklieren en huidproblemen als gevolg van parasieten zoals mijten, teken, luizen en vlooiën. Knobbeltjes op de staart en oren van de rat kunnen wijzen op schurftmijt.

Oude ratten kunnen, net als mensen, kaal worden en het haar kan ook lichter van kleur worden.

Sommige aandoeningen komen bij ratten met een specifiek kenmerk vaker voor. Zo hebben bepaalde kleurslagen eerder last van megacolon (een dodelijke aandoening van de darmen die vaak al fataal is als de rittens nog in het nest verblijven), terwijl naakte ratten meer huidwondjes hebben.

Raadpleeg altijd de dierenarts als u vermoedt dat uw rat ziek is.

Benodigde ervaring

Voor het op een verantwoorde wijze houden van dit huisdier is geen specifieke ervaring nodig.

Aanschaf en kosten

Een rat kunt u kopen bij fokkers, bij een rattenopvang of bij een dierenpeciaalzaak. Let er bij het kopen op dat de ogen van de rat schoon en droog zijn, de vacht glanzend. De haren mogen niet rechtop staan. Let ook op wondjes en korstjes. Koop geen dier dat niest of reutelend ademhaalt.

Een dergelijk dier heeft een luchtweginfectie die meestal het gehele leven klachten blijft geven. Een gezonde rat is schoon, actief en onderzoekend, een goed gesocialiseerde rat is niet bang voor mensen.

De gemiddelde aanschafprijs van een rat ligt ongeveer tussen zeven en vijftien euro. Dit is onder andere afhankelijk van het type en de kleur. Natuurlijk moet u investeren in een ruime rattenkooi. Terugkerende kosten zijn die voor voer en bodembedekking. Daarnaast kunt u voor kosten komen te staan als uw dier onverhoopt ziek wordt.

Aandachtspunten

- Het oog- en neusvocht van ratten bevat porfyryne, een roodbruine kleurstof. Het kan daardoor soms lijken alsof de rat bloedt. Een echte bloedneus is hoogst uitzonderlijk bij ratten. Overproductie van porfyryne kan wijzen op stress of ziekte.

Het Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren biedt onafhankelijke en betrouwbare informatie over het houden van huisdieren.

Versie: januari 2023

©LICG

Kijk voor de meest recente informatie op www.licg.nl